

Metodický pokyn č. 1/2022

kterým se stanovují specifická pravidla pro odběr, analýzu a následné vyhodnocení vzorků z ekologického zemědělství

Č. j.: MZE-6507/2022-13112

Právní úprava:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2018/848 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 834/2007 (dále jen nařízení (EU) 2018/848).
- Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 2021/279, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848, pokud jde o kontroly a další opatření zajišťující sledovatelnost a soulad s pravidly pro ekologickou produkci a označování ekologických produktů 2007 (dále jen nařízení (EU) 2021/279).
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ekologickém zemědělství“).
- Nařízení Komise (ES) č. 152/2009, kterým se stanoví metody odběru vzorků a laboratorního zkoušení pro úřední kontrolu krmiv (dále jen nařízení Komise (ES) č. 152/2009);
- Směrnice Komise 2002/63/ES, kterou se stanoví metody Společenství pro odběr vzorků určených k úřední kontrole reziduí pesticidů v produktech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu a kterou se zrušuje směrnice 79/700/EHS (dále jen „směrnice Komise č. 2002/63/ES“);
- Vyhláška č. 61/2011 Sb., o požadavcích na odběr vzorků, postupy a metody zkoušení osiva a sadby (dále jen vyhláška č. 61/2011 Sb.);
- Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby (dále jen vyhláška č. 137/2004 Sb.);
- Vyhláška č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě (dále jen vyhláška č. 257/2009 Sb.);
- Vyhláška č. 231/2016 Sb., o odběru, přípravě a metodách zkoušení kontrolních vzorků potravin a tabákových výrobků (dále jen vyhláška č. 231/2016 Sb.);
- ČSN 560253 – odběr vzorků pro stanovení pesticidů v potravinách a surovinách rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu;
- ČSN EN ISO 24333:2010 (46 1015) Obiloviny a výrobky z obilovin – Vzorkování;
- ČSN EN ISO 542:1996 (46 1030) Olejnatá semena. Odběr vzorků (idt ISO 542:1990).

1 Odběry vzorků

Odběr vzorků a jejich analýza na možnou přítomnost účinných látek nepovolených v ekologické produkci jsou vyžadovány nařízením (EU) č. 2018/848, čl. 38, odst. 4, písm. c):

Úřední kontroly prováděné v souladu s článkem 9 nařízení (EU) 2017/625 s cílem ověřit soulad s tímto nařízením:
se provádějí odběrem minimálního počtu vzorků odebraných v souladu s čl. 14 písm. h) nařízení (EU) 2017/625.

Minimální počet odebraných vzorků pak stanovuje nařízení (EU) č. 2021/279, čl. 7, písm. c):
Pro úřední kontroly podle čl. 38 odst. 4 nařízení (EU) 2018/848, které má provádět každý příslušný orgán, případně kontrolní orgán nebo kontrolní subjekt podle rizika nesouladu, platí tato pravidla:

odběru vzorků v souladu s čl. 14 písm. h) nařízení (EU) 2017/625 každoročně podléhá minimálně 5 % z počtu hospodářských subjektů, s výjimkou hospodářských subjektů osvobozených v souladu s čl. 34 odst. 2 a čl. 35 odst. 8 nařízení (EU) 2018/848;

Každá KO musí během kalendářního roku (od 1. 1. do 31. 12.) odebrat vzorky v předepsaném počtu, tedy nejméně u 5 % hospodářských subjektů, se kterými má uzavřenu smlouvu o kontrole a certifikaci.

Odběry vzorků musí probíhat podle ustálené metodiky a způsobem, který nezavdává příčinu k pochybnostem o obhajitelnosti kvality a průkaznosti odebraných vzorků v případném správním řízení.

1.1 Definice pojmů podle vyhlášky č. 415/2009 Sb., resp. směrnice Komise č. 2002/63/ES

- **Dílčí vzorek** je množství odebrané z jednoho náhodně vybraného místa v partii;
- **souhrnný vzorek** je celek vzniklý sloučením a pečlivým promísením dostatečně velkých dílčích vzorků odebraných z partie;
- **laboratorní vzorek** je reprezentativní množství materiálu odebrané ze souhrnného vzorku a zaslané do laboratoře, případně souhrnný vzorek nebo jeho část.

1.2 Místo odběru na farmě

Vzorky na rezidua pesticidů inspektoři mohou odebrat přímo na obhospodařovaných pozemcích nebo ve skladovacích prostorách, kde jsou sklizené produkty uchovávány před uvedením na trh, na jatkách, v sušárnách, během přepravy, z postřikovacích zařízení, v prostorách druhotného zpracování surovin a potravinářských provozech, v prodejnách potravin podléhajících certifikaci a všude tam, kde je to v zájmu ověření dodržování pravidel ekologického zemědělství (dále jen „EZ“) vhodné a kde mají KO ke kontrole pověření.

1.3 Důvod pro odběr vzorků

Odběry jsou prováděny z následujících důvodů:

- **Plánovaně na základě rizikové analýzy.** Důležité je správné stanovení termínu odběru vzorků, a to na základě klimatických podmínek v daném roce a aktuálních informací o tlaku škůdců a chorob. V rizikové analýze jsou rovněž použity faktory, vztahující se přímo ke kontrolovaným podnikům.
- **Na základě podnětu** ze strany příslušného orgánu (ministerstvo), nebo třetích osob. V případě podnětů třetích osob může kontrolní organizace zohlednit jejich validitu.
- **Na základě podezření,** které inspektor získal přímo v průběhu kontroly. Symptomy použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin jsou různé. V případě použití preemergentních herbicidů je příznakem holý pozemek zcela bez přítomnosti plevelů, přičemž v záznamech o pracích na daném pozemku není

uvedena mechanická likvidace plevelů (plečkování), případně jsou viditelné stopy postřiků na půdě. V případě použití postemergentních herbicidů jsou podezřelými okolnostmi změny na rostlinách jako změna barvy listů, kroucení a žloutnutí listů a usychání rostlin plevelů, případně stopy postřiků na rostlinách a půdě. U použití fungicidů jsou viditelnými příznaky stopy postřiků na rostlinách a půdě, v případě osiv pak změněná barva osiva. Pokud jsou použity insekticidy, jejich použití indikují nálezy uhynulých škůdců, případně dalšího uhynulého hmyzu (včely), stopy postřiku na rostlinách a půdě, v případě skladovacích prostor i případný zápach po chemikálii.

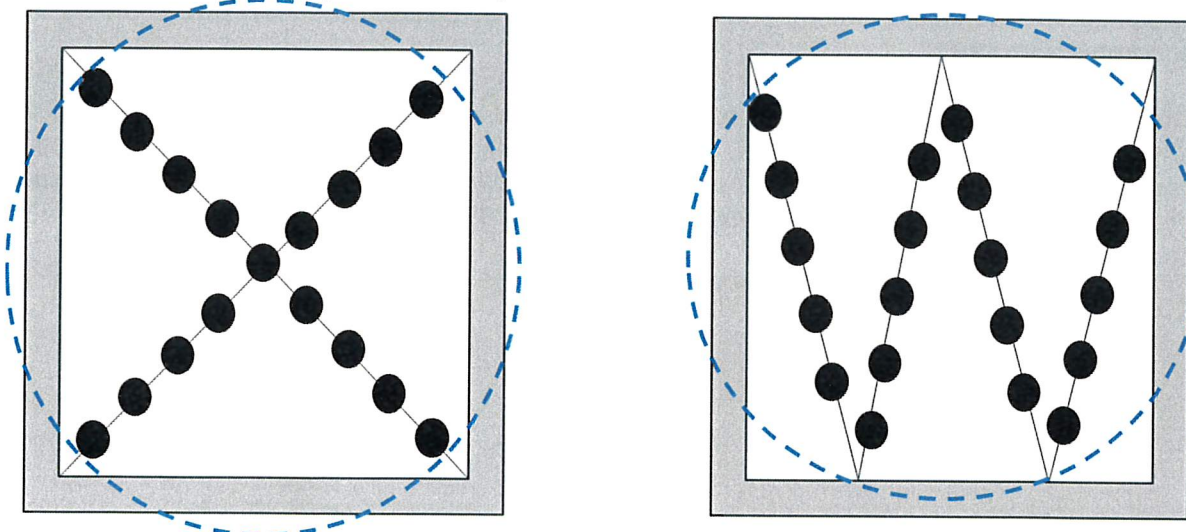
- **V případě podezření na použití nepovolené účinné látky** (přítomnost zaschlých plevelů, plevelů se zažloutlými či deformovanými listy, případně v kombinaci se stopami postřiku v porostu, kulturní plodina přitom nejeví známky poškození, uhynulí škůdci) se situace na pozemku rovněž fotograficky zdokumentuje. Fotodokumentace by měla být pořízena tak, aby zachytila, pokud je to možné, nejen detaily poškozených rostlin plevelů nebo uhynulé škůdce, ale i celkový stav porostu na dotčeném pozemku, případně stav porostů na sousedních pozemcích, je-li zřejmý rozdíl ve zdravotním stavu či zaplevelení porostů. U fotografií, které mohou být případně použity jako důkazní materiál, musí být k dispozici datum a čas jejich pořízení.

1.4 Odběr vzorků rostlinného materiálu a půdy přímo na pozemku

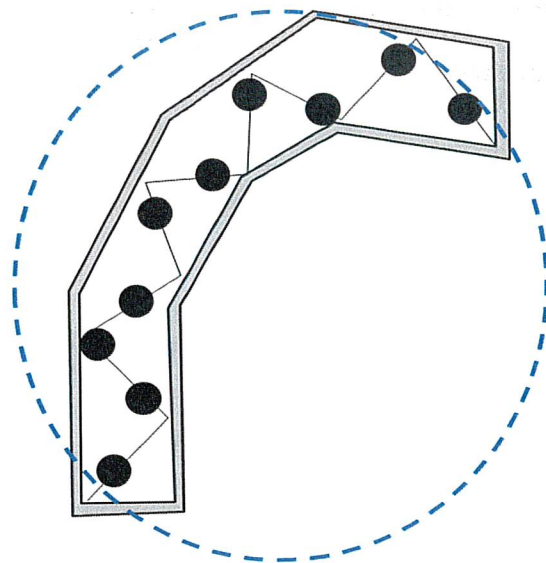
1.4.1 Způsob odběru vzorků

V případě plánovaného odběru vzorků nebo kontroly na základě podnětu a při absenci podezřelých příznaků se při odběru dílčích vzorků na pozemku postupuje podle následujících schémat:

Obrázek 1: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků na stejnorodém pravoúhlém pozemku v případě podezření na použití nepovolených pesticidů. Černé tečky = dílčí vzorky, šedivé plochy = souvratě, které jsou vyloučeny ze vzorkování. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu jsou smíchány do souhrnného vzorku.

Obrázek 2: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků na nestejnorožném, nepravidelně tvarovaném pozemku v případě podezření na použití nepovolených pesticidů. Černé tečky = dílčí vzorky, šedivé plochy = souvratě, které jsou vyloučeny ze vzorkování. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu jsou smíchány do souhrnného vzorku.

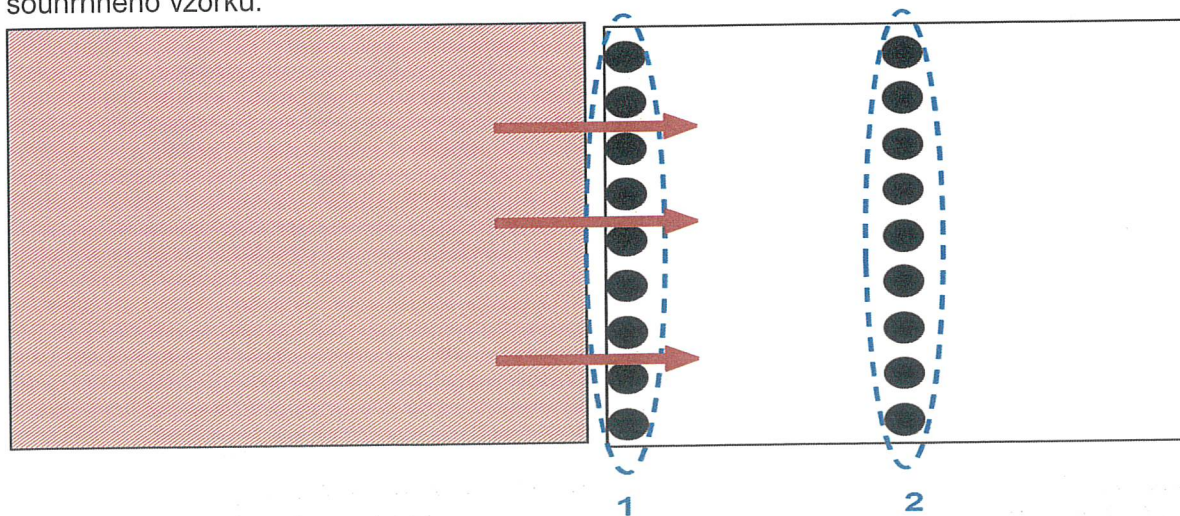

1.4.2 Způsob odběru dílčích vzorků v případě podezření na kontaminaci ze sousedních pozemků

V případě, že ekologicky obhospodařovaný pozemek přímo sousedí s konvenčním pozemkem bez náležitého oddělení, musí se odebrat dva souhrnné vzorky. První souhrnný vzorek nazvaný srovnávací vzorek bude vytvořen z dílčích vzorků odebraných z kraje pozemku, který sousedí s konvenčním pozemkem. Druhý souhrnný vzorek bude vytvořen z dílčích vzorků odebraných ze středu pozemku ve vzdálenosti, kde by se neměla projevit kontaminace přenosem.

V případě, že ekologicky obhospodařovaný pozemek přímo sousedí bez náležitého oddělení s různými konvenčními pozemky z více stran, odeberou se stejným způsobem vzorky z krajů pozemku sousedících s dalšími konvenčními pozemky, takže mohou být odebrány 3 i více souhrnných vzorků.

Obrázek 3: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků v případě podezření na kontaminaci přenosem ze sousedních pozemků. Černé tečky = dílčí vzorky, červená plocha = sousední konvenční pozemek odkud je podezření na přenos, červené šipky = předpokládaná vzdálenost přenosu. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu (oválu) jsou smíchány do souhrnného vzorku.

Postup odběru v případě zjištění podezřelých příznaků, jakými jsou změny na kulturních rostlinách nebo plevelích jako morfologické změny na rostlinách, změna barvy listů, žloutnutí

listů a usychání rostlin v případě plevelů či stopy postřiků na rostlinách a půdě, se od výše uvedených příkladů odlišuje. V tomto případě se odebírá podezřelý materiál bez ohledu na schémata odběru dílčích vzorků uvedená výše, tzn. dílčí vzorky se odebírají na pozemku v místech, kde se podezřelý materiál (suché či poškozené plevele, rostliny se stopami postřiků), resp. půda indikující použití např. totálního herbicidu, nachází. Výjimkou je pouze situace při odběru půdních vzorků na pozemku bez vegetace a zjevných stop použití nepovoleného přípravku na ochranu rostlin, kdy se při odběru dílčích vzorků postupuje podle výše uvedených schémat.

1.4.3 Doporučené minimální počty dílčích vzorků v závislosti na velikosti pozemku

Velikost pozemku do 5 ha: 10 dílčích vzorků

Velikost pozemku 5–25 ha: 20 dílčích vzorků

Velikost pozemku 25–100 ha: 40 dílčích vzorků

Velikost pozemku nad 100 ha: 60 dílčích vzorků

1.4.4 Vzorkování rostlinného materiálu

V závislosti na druhu plodiny může být dílčí vzorek tvořen celými rostlinami, jejich nadzemními částmi, listy, plody nebo hrozny plodů.

V případě obilovin, luskovin, okopanin a mladých porostů kukuřice a slunečnice a travních porostů se odebírají celé nadzemní části rostlin, v případě vzrostlejších porostů kukuřice a slunečnice se odebírají listy. V případě zeleniny se odebírají celé rostliny vč. podzemní části (mrkev, cibuloviny, ředkve), nadzemní části rostlin (brukvovité), listy nebo plody (okurky, lilkovité).

V případě víceletých kultur (vinice, sady) s výjimkou TTP se v závislosti na termínu odběru odebírají vzorky plodů, případně listů, pokud plody nejsou k dispozici. Vzorky se odebírají z různých výšek a orientací (plody, případně orientované do různých světových stran).

Obecně platí, že se přednostně odebírají plody nebo listy starší nebo kryté před deštěm, přičemž prioritu mají části rostliny se známkami postřiku. Při odběru je lepší se vyhýbat listům příliš mladým a plodům nebo listům se známkami hniloby. Celé nadzemní části rostlin, plody nebo listy se oddělují čistými nůžkami nebo nožem, vzorek se neupravuje (v případě vzrostlých rostlin je pro lepší manipulaci možné tyto nastříhat na menší části). Při odběru vzorků se doporučuje používání rukavic nebo omytí rukou čistou vodou. Obdobně je třeba před odběrem dalšího vzorku očistit i vzorkovací nářadí.

Odebrané dílčí vzorky se ukládají do čistého plastového sáčku nebo čisté inertní nádoby odpovídající kapacity. Po ukončení vzorkování je obsah sáčku nebo nádoby ručně šetrně promíchán tak, aby nedošlo k poškození odebraného materiálu. Tímto je vytvořen souhrnný vzorek. Z tohoto souhrnného vzorku jsou odebrána tři vyhotovení laboratorního vzorku, přičemž minimální hmotnost každého vyhotovení by měla činit cca 100 g. V případě rostlinného materiálu, jako jsou např. suché plevele, může být získání 100 g hmoty pro každé vyhotovení laboratorního vzorku problematické. Inspektor v takovém případě postupuje při odběru tak, aby se získané množství co nejvíce blížilo 300 g (tři laboratorní vzorky á 100 g). Podobně v takovém případě není často možné ani dodržet minimální počet dílčích vzorků vztažený k velikosti pozemku, jak je uvedeno výše. I v tomto případě je nicméně třeba získat tři vyhotovení laboratorního vzorku. K vytvoření tří laboratorních vzorků se tedy použije veškerý souhrnný vzorek.

Získaná vyhotovení souhrnných vzorků se umístí do igelitových, případně papírových sáčků, které se zapečetí a co nejdříve vloží do chladicího boxu.

Dvě vyhotovení laboratorního vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení laboratorního vzorku je předáno kontrolované osobě. Je třeba seznámit kontrolovanou osobu se způsobem uchovávání vzorku a tento fakt uvést do protokolu o kontrolním zjištění („Kontrolovaná osoba

byla seznámena se správným způsobem uchování vzorku“), který kontrolovaná osoba podepíše. Vzorky musejí být dlouhodobě uchovávány ve zmraženém stavu. V případě, že kontrolovaná osoba nepožaduje své vyhotovení laboratorního vzorku, lze odebrat pouze dvě vyhotovení laboratorního vzorku. Tuto skutečnost je třeba uvést do protokolu o kontrole.

Více odrůd na jednom půdním bloku:

Zejména v případě víceletých kultur (vinice, sady) může dojít k situaci, že na pozemku je pěstováno více odrůd, přičemž každá z nich vyžaduje jinou strategii ochrany na základě rozdílné rezistence k chorobám či škůdcům. Pokud se nejedná o smíšenou výsadbu, ale odrůdy jsou na pozemku pěstovány odděleně, je vhodné vzorkovat je zvlášť, tj. odebrat dílčí vzorky pro každou odrůdu zvlášť a následně tak získat rozdílné souhrnné vzorky a poté i rozdílné vzorky laboratorní.

V případě, že je odebrán srovnávací vzorek, viz případ nedostatečného oddělení ekologických a konvenčních pozemků, se tato skutečnost spolu s číslem sousedícího konvenčního dílu půdního bloku (DPB) uvede do Protokolu o kontrole.

1.4.5 Vzorkování půdy

Dílčí vzorky půdy se odebírají z horních 10 cm půdního profilu, přičemž ke vzorkování se použije půdní sondýrka. Jako náhradní vzorkovací pomůcka může být použita vzorkovací lopatka. Dílčí vzorky se umístí do čisté nádoby z inertního materiálu, přičemž se odstraní cizorodé předměty jako kameny, kořeny a půdní živočichové. Obsah nádoby je následně důkladně promíchán, čímž vznikne souhrnný vzorek. Z jeho obsahu jsou poté odebrána tři vyhotovení laboratorního vzorku, každé o hmotnosti cca 1 kg. Následný postup je stejný jako v případě rostlinného materiálu.

1.5 Vzorkování bioproduktů ve finální podobě

Biokrmiva na rezidua pesticidů se vzorkují v souladu s nařízením Komise (ES) č. 152/2009.

Na přítomnost GMO se biokrmiva vzorkují podle nařízení Komise (ES) č. 152/2009.

Biopotraviny se vzorkují v souladu s vyhláškou č. 231/2016 Sb. a souvisejícími právními předpisy.

Dvě vyhotovení laboratorního vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení laboratorního vzorku je předáno kontrolované osobě. K rozboru se předá jeden ze dvou vzorků kontrolního subjektu. O odběru vzorků je vypracován protokol, podepsaný inspektorem a kontrolovaným subjektem, a jeho kopie se ponechá na místě.

1.6 Doprava a předání vzorků

Vzorky jsou přepravovány v chladicím boxu a uchovávány v chladničce. Poté jsou co nejrychleji dopraveny do zvolené laboratoře k provedení analýzy. K provedení analýzy musí být zvolena úředně určená laboratoř pro ekologickou produkci s možností poskytnutí dostupné následné interpretace, která může pomoci při správním řízení. Seznam úředně určených laboratoří pro ekologickou produkci je k nalezení na webových stránkách ministerstva.

1.7 Vzorkování osiv

Osivo se vzorkuje zejména v případě podezření na použití nepovoleného mořícího přípravku, přičemž je třeba mít na paměti, že ani konvenční osivo použité na základě udělené výjimky nesmí být ošetřeno mořícím přípravkem nepovoleným v ekologické produkci. Osivo je vzorkováno ve skladovacích prostorách, případně může být vzorkováno i po vyšetření přímo na pozemku, pokud je při fyzické kontrole v terénu takové podezřelé osivo na pozemku zjištěno. V případě vzorkování osiva ve skladu, ať volně loženého či pytlovaného, se použije postup podle nařízení Komise (ES) č. 152/2009. Hmotnost každého vyhotovení laboratorního vzorku

by měla činit 100 g. V případě vzorkování osiva přímo na poli se osivo odebírá tak, aby se hmotnost jednotlivých vyhotovení co nejvíce blížila požadovaným 100 g, tj. není třeba se držet prostorových schémat uvedených výše.

V případě, že je osivo, garantované jako ekologické, kontrolovanému zemědělici dodáno třetí osobou, jméno této osoby se uvede do Protokolu o kontrole.

1.8 Odběr vzorků z postřikovače

Vzorky z postřikovače se berou výhradně v případě závažného podezření na použití nepovoleného přípravku na ochranu rostlin. Podezřelými okolnostmi jsou barva či zápach přípravku nacházejícího se v postřikovači, které se liší od vzhledu či vůně povoleného přípravku na ochranu rostlin, jehož použití bude zemědělec s největší pravděpodobností uvádět jako vysvětlení. Objem každého vyhotovení laboratorního vzorku by měl činit aspoň 200 ml. Získaná vyhotovení laboratorních vzorků se zapečetí a co nejrychleji vloží do chladicího boxu.

Dvě vyhotovení laboratorního vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení laboratorního vzorku je předáno kontrolované osobě. Je třeba seznámit kontrolovanou osobu se způsobem uchovávání záložního vzorku a tento fakt uvést do protokolu o kontrole („Kontrolovaná osoba byla seznámena se správným způsobem uchovávání vzorku“), který kontrolovaná osoba podepíše. Vzorek musí být uchováván v chladničce.

1.9 Vlastní metodické pokyny jednotlivých kontrolních organizací

Pro vytvoření vnitřních metodických postupů pro inspektory jednotlivých KO je dále možné použít některé předpisy týkající se odběrů vzorků, zejména:

- Nařízení Komise (ES) č. 152/2009.;
- vyhlášku č. 61/2011 Sb.;
- vyhlášku č. 137/2004 Sb.;
- vyhlášku č. 257/2009 Sb.

2 Postup v případě zjištění reziduí nepovolených látek v ekologické produkci

2.1 Povinnosti kontrolovaných subjektů

V nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2018/848 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 834/2007, článku 28, odst. 1 je uvedeno:

Aby se zabránilo kontaminaci produkty nebo látkami, které nejsou povoleny pro použití v ekologické produkci podle čl. 9 odst. 3 prvního pododstavce, přijmou hospodářské subjekty ve všech fázích produkce, přípravy a distribuce tato bezpečnostní opatření:

a) zavedou a zachovávají přiměřená a vhodná opatření k identifikaci rizik kontaminace ekologické produkce a produktů nepovolenými produkty nebo látkami, včetně systematické identifikace kritických procesních kroků;

b) zavedou a zachovávají přiměřená a vhodná opatření k zabránění rizikům kontaminace ekologické produkce a produktů nepovolenými produkty nebo látkami.

2.2 Obecný postup při vyšetřování kontaminace

V souladu s předpisy EU a v návaznosti na §33a zákona o ekologickém zemědělství je nezbytné rozlišit, zda došlo k úmyslnému použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin,

nebo zda došlo ke kontaminaci nepovolenými látkami bez jejich přímé aplikace kontrolovaným subjektem, a dále posoudit míru případného nepřímého zavinění ekologickým podnikatelem.

V každém případě bude provedena laboratorní analýza odebraného vzorku. Pokud bude analýzou zjištěna přítomnost účinných látek na ochranu rostlin, nepovolených v ekologické produkci, bude provedeno šetření, které by mělo objasnit příčinu nálezu těchto látek v odebraném vzorku.

Je třeba rozlišit následující varianty:

2.2.1 Co se týká míry zavinění:

- **Jedná se o úmyslné použití** látek a produktů nepovolených v ekologickém zemědělství nebo použití produktů s příměsí GMO;
- **jedná se o opakovanou nebo neúmyslnou kontaminaci ekologických ploch a provozů ekologického podnikatele**, která byla zaviněna z nedbalosti nebo na základě nedostatečných protiopatření (§ 10 zákona o ekologickém zemědělství): Tam, kde sousedí ekologicky obhospodařované pozemky s pozemky, které nejsou obhospodařovány ekologickým způsobem, musí ekologický podnikatel učinit vhodná opatření, kterými sníží riziko škodlivých vlivů na jím ekologicky obhospodařované pozemky, a to na nejnižší možnou míru. Takovými opatřeními jsou zejména výsadba živých plotů, větrolamů, pásů zeleně, izolačních travnatých pásů nebo zřizování cest;
- **jedná se o situaci, které ekologický podnikatel nemohl přes veškerou snahu zabránit a tato situace nenastává opakovaně.**

2.2.2 Co se týká původu vzorkovaného materiálu ve vztahu k certifikaci a správnému řízení:

- **Jedná se o vzorek finální bioprodukce** určené k prodeji k dalšímu zpracování nebo konečnému spotřebiteli. U takových vzorků je možné z důvodu ochrany spotřebitele certifikovat pouze produkty, u kterých bylo v rámci šetření jednoznačně prokázáno, že se nejedná o zaviněné porušení platných pravidel.
- **Jedná se o vzorek půdy nebo rostlinného materiálu během vegetace (kulturní plodiny, plevele):** v případě nálezu reziduí účinných látek na ochranu rostlin, nepovolených v ekologické produkci, bude provedeno šetření, které prokáže, zda ze strany kontrolovaného subjektu došlo k použití nepovolených látek na ochranu rostlin či nikoliv. V rámci šetření se posoudí následující faktory:
 - a) poloha vzorkovaného DPB vzhledem k okolním zemědělsky obhospodařovaným pozemkům
 - b) svažitost vzorkovaného DPB a okolních pozemků
 - c) tvar a velikost vzorkovaného DPB
 - d) historie vzorkovaného DPB (doba ekologického hospodaření, změny uživatelů DPB)
 - e) plodina pěstovaná na vzorkovaném DPB a na sousedních DPB
 - f) množství detekované účinné látky, nepovolené v ekologické produkci
 - g) rozložení reziduálních nálezů na pozemku (porovnání vzorku ze středu DPB se srovnávacími vzorky z krajů DPB)
 - h) určení detekované nepovolené účinné látky (do jakých druhů plodin je registrována)
 - i) povaha detekované nepovolené účinné látky a její chování v prostředí (rychlost odbourávání, perzistence)
 - j) status detekované nepovolené účinné látky (POR obsahující detekovanou účinnou látku jsou v ČR povoleny, používání POR s detekovanou účinnou

látkou bylo ukončeno, resp. POR s takovou účinnou látkou nikdy nebyly v ČR povoleny)

- k) preventivní opatření, přijatá kontrolovaným subjektem k zabránění kontaminace a dodržování těchto opatření ze strany kontrolovaného subjektu

Vždy, když se prokáže úmyslné použití POR: odebere se certifikát a ministerstvu je zaslán podnět na správní řízení.

2.3 Konkrétní postup při vyšetřování kontaminace

Nařízení (EU) 2018/848 popisuje opatření, jež se mají přijmout v případě přítomnosti nepovolených produktů nebo látek v článku 29 v odstavci 1 a v odstavci 2:

1. Pokud příslušný orgán nebo případně kontrolní orgán či kontrolní subjekt obdrží odůvodněné informace o přítomnosti produktů nebo látek, které nejsou povoleny pro použití v ekologické produkci podle čl. 9 odst. 3 prvního pododstavce, nebo je hospodářským subjektem informován v souladu s čl. 28 odst. 2 písm. d) nebo zjistí přítomnost těchto produktů nebo látek v ekologickém produktu nebo produktu z přechodného období:

- a) *okamžitě provede úřední šetření v souladu s nařízením (EU) 2017/625 s cílem určit zdroj a příčinu za účelem ověření souladu s čl. 9 odst. 3 prvním pododstavcem a s čl. 28 odst. 1; toto šetření se dokončí co nejdříve, v přiměřené lhůtě, s přihlédnutím k trvanlivosti produktu a složitosti daného případu;*
- b) *dokud nebudou k dispozici výsledky šetření uvedeného v písmeni a), dočasně zakáže uvádění dotčených produktů na trh jako ekologických produktů nebo produktů z přechodného období a jejich používání v ekologické produkci.*

2. Dotčený produkt nesmí být uváděn na trh jako ekologický produkt nebo produkt z přechodného období ani nesmí být používán v ekologické produkci, pokud příslušný orgán nebo případně kontrolní orgán či kontrolní subjekt zjistí, že dotčený hospodářský subjekt:

- a) *použil produkty nebo látky, které nejsou povoleny pro použití v ekologické produkci podle čl. 9 odst. 3 prvního pododstavce,*
- b) *nepřijal bezpečnostní opatření uvedená v čl. 28 odst. 1, nebo*
- c) *nepřijal opatření v reakci na relevantní předchozí žádosti ze strany příslušných orgánů, kontrolních orgánů nebo kontrolních subjektů.*

V rámci jednotného postupu Ministerstvo zemědělství rozlišuje dva typy šetření:

- a) Zrychlené šetření – provádí se, pokud ve vzorku bioproduktu bylo detekováno reziduum pesticidu, které je menší než akční limit*. U zrychleného šetření postačí vzdálená kontrola povinné dokumentace (certifikáty dodavatelů, faktury, dodací listy, evidence POR, skladové evidence a další dle charakteru kontroly). Smyslem zrychleného šetření je ověřit, zda se jedná o odůvodněné podezření o přítomnosti nepovolených látek v EZ.

V odůvodněných případech, může kontrolní organizace nebo kontrolní orgán pozastavit uvádění zboží na trh s odkazem na ekologickou produkci a zahájit řádné šetření i v případech kdy nebyl překročen akční limit. Za odůvodněný případ se může považovat například zjištění rezidua pesticidu opakovaně v několika dodávkách od jednoho producenta a jiné závažné podezření, které vznáší pochyby o integritě ekologického produktu.

- b) Řádné šetření – provádí se, pokud ve vzorku bioproduktu detekováno reziduum pesticidu, které je větší než akční limit*. U řádného šetření je doporučena fyzická kontrola na místě. Kontrolují se veškeré dokumenty, které mohou mít souvislost s daným případem. U řádného šetření je vyžadováno jednoznačné určení zdroje a příčiny kontaminace bioproduktu. Během řádného šetření nesmí být zboží uvedeno na trh s odkazy na ekologický původ produktu a řádné šetření není ukončeno před tím, než jsou známi výsledky v systému OFIS.

*Akční limit – vzhledem k tomu, že existují rozdíly v hladině „mezí stanovitelnosti“ (LOQ) mezi jednotlivými laboratořemi, byl zvolen limit 0.01 mg/kg a to z důvodu jednotné interpretace výsledků kontrolních protokolů úředních laboratoří. Pokud se ve vzorku bioproduktu vyskytnou rezidua více než jedná látky, je zapotřebí provést řádné šetření.

Pokud tedy kontrolní subjekt obdrží odůvodněné informace o obsahu látek, které nejsou povoleny v ekologickém zemědělství, bude postupovat podle tabulky č. 1.

Tabulka č. 1

Látka	Koncentrace
Povolená v ekologickém zemědělství	1 reziduum ≤ MRL
	2 reziduum > MRL
Nepovolená v ekologickém zemědělství	3 reziduum ≤ 0,01 mg/kg* a zjištěna pouze 1 nepovolená látka.
	4 a) reziduum > 0,01 mg/kg* b) rezidua více než 1 nepovolené látky (nezáleží na koncentraci)
	5 rezidua >MRL

Legenda: zelená – uvedení na trh s označením BIO je možné bez omezení

červená – není možné uvádět na trh jako BIO

žlutá – je třeba provést minimálně zrychlené šetření.

oranžová – je třeba prošetření případu. Uvedení na trh je možné pouze v případě, kdy je zdroj kontaminace jednoznačný a je prokázáno, že se nejedná o zaviněné porušení. Produkt nesmí být uváděn na trh s odkazem na ekologický původ produkce před tím, než jsou známi výsledky v systému OFIS

*0,01 mg/kg = „Akční limit“

2.3.1 Kategorizace podle příčiny výskytu reziduí a zavinění producenta

Při provádění vyšetření se musí kontrolní subjekt řídit prováděcím nařízením Komise (EU) 2021/279 a to konkrétně článkem 2, kde je popsána metodika úředního šetření.

1. Aniž je dotčeno ustanovení čl. 38 odst. 2 nařízení (EU) 2018/848, při provádění úředního šetření podle čl. 29 odst. 1 písm. a) uvedeného nařízení příslušné orgány nebo případně kontrolní subjekty nebo kontrolní orgány určí alespoň:

- název, identifikační značku šarže, vlastnictví a fyzické umístění dotčených ekologických produktů nebo produktů z přechodného období;
- zda jsou dotčené produkty dosud uváděny na trh jako ekologické produkty nebo produkty z přechodného období nebo se používají v ekologické produkci;
- druh, název, množství a jiné relevantní informace o přítomných nepovolených produktech nebo látkách;

- d) v jaké fázi produkce, přípravy, skladování nebo distribuce a kde přesně byla zjištěna přítomnost nepovoleným produktům nebo látek, a zejména v případě rostlinné výroby, zda byl vzorek odebrán před sklizní nebo po sklizni;
- e) zda jsou dotčeny jiné hospodářské subjekty v rámci dodavatelského řetězce;
- f) výsledky předchozích úředních šetření týkajících se dotčených ekologických produktů nebo produktů z přechodného období a dotyčných hospodářských subjektů.

2. Úřední šetření se provádí pomocí vhodných metod a technik, včetně metod a technik uvedených v článku 14 a čl. 137 odst. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/625 (5).

3. Úřední šetření vyvozuje závěry alespoň o:

- a) integritě ekologických produktů a produktů z přechodného období;
- b) zdroji a příčině přítomnosti nepovolených produktů nebo látek;
- c) prvcích uvedených v čl. 29 odst. 2 písm. a), b) a c) nařízení (EU) 2018/848.

4. Příslušné orgány nebo případně kontrolní orgány nebo kontrolní subjekty o každém úředním šetření vypracují závěrečnou zprávu. Závěrečná zpráva obsahuje:

- a) záznamy o konkrétních prvcích požadovaných podle tohoto článku;
- b) záznamy o informacích vyměněných v souvislosti s tímto úředním šetřením s příslušným orgánem, jinými kontrolními orgány a kontrolními subjekty a Komisí.

Výsledky řádného šetření tedy musí jednoznačně vyvozovat závěry o zdroji a přítomnosti nepovolených produktů nebo látek. Pokud nelze vyvodit zdroj přítomnosti nepovolených produktů nebo látek, není možné produkty uvádět na trh s označením „bio“.

Z každého šetření musí kontrolní organizace zpracovat a uchovat závěrečnou zprávu, která je v případě potřeby předána Ministerstvu zemědělství v elektronické formě.

Tabulka č. 2

Příčiny a zavinění	
A	nelze určit příčiny (Případ č. 3 v tabulce č. 1)
B	nelze určit příčiny (Případ č. 4 v tabulce č. 1)
C	kontaminace bez zavinění producenta
D	nedostatečná opatření (ochrana proti kontaminaci)
E	použití nepovolených látek nebo smíchání ekologických a konvenčních potravin

Legenda:

A – V těchto případech je možné provádět tzv. „zrychlené šetření“, kontrolní organizace ověří základní evidence (certifikáty dodavatelů, ověření bilance zboží, záznamy o používání POR, záznamy o hnojení, aplikace preventivních opatření a případně další relevantní dokumenty).

B - V tomto případě je nutné jednoznačně prokázat zdroj kontaminace. Pokud je nutné případ oznámit v systému OFIS, je nezbytné čekat na výsledky šetření. Pokud není jednoznačně vyloučeno zavinění producenta, není možné produkty uvádět na trh jako „bio“ a to až doby,

než je prokázáno, že kontaminace není záměrná, a že jí nebylo možno zabránit žádnými preventivními opatřeními.

C – Pokud byl v rámci šetření jednoznačně zjištěn zdroj kontaminace produktů látkami nepovolených v ekologickém zemědělství a tímto zdrojem není činnost producenta a ani není známo žádné preventivní opatření, které by mohlo takové kontaminaci zabránit, je možno produkt na trh i nadále uvádět s označením „bio“.

D – V rámci šetření byl jednoznačně zjištěn zdroj kontaminace. Zdrojem kontaminace není vlastní činnost producenta, ale existovalo preventivní opatření, které mohlo kontaminaci zabránit.

E - V rámci šetření byl jednoznačně zjištěn zdroj kontaminace. Zdrojem kontaminace byla vlastní činnost producenta.

2.3.2 Postupy a opatření přijatá v různých případech

Tabulka č.3 znázorňuje správný postup v různých situacích, kde je zjištěno kontaminace nepovolenými látkami.

Tabulka č. 3

Látka (tabulka č.1)	Příčiny (tabulka č.2)	Opatření přijatá okamžitě po odhalení						Opatření přijatá po dokončení vyšetřování				
		Upozornit okamžitě CERT	Upozornit ministerstvo	Vyšetřování zda jsou produkty ekologické	Vyšetřování příčin	Předběžné pozastavení uvedení na trh	Povolení uvedení na trh s označením bio	Není možné uvedení na trh s označením bio	Zlepšení přijatých opatření	Sankce	Informování všech účastníků	Přehodnocení interní analýzy rizik
1	A, B, C, D						X					
2	A, B, C, D	X	X		X	X		X	X		X	X
3	A, C,	X	X	X	X		X		X			X
	D,	X	X	X	X	X		X	X	X*	X	X
4	B,	X	X	X	X	X		X	X		X	X
	C,	X	X	X	X	X	X		X		X	X
5	D,	X	X	X	X	X		X	X	X*	X	X
	A, B, C, D	X	X	X	X	X		X	X	X*	X	X
1 – 5	E	X	X	X	X	X		X	X	X*	X	X

Zkratky: CERT = certifikační organizace

*Sankce platí v případech nedostatečné péče nebo nezákonného jednání (případy D, E), ale ne v dalších případech (A, B, C).

2.3.3 Perzistentní organické znečišťující látky

Je známo, že mnohé půdy jsou do jisté míry kontaminovány perzistentními organickými polutanty (DDT, HCB, Dieldrin, atd.), které se používaly v minulosti. Protože použití těchto látek je v Evropské unii zakázáno, lze v současné době vyloučit jejich přímé použití. V těchto případech není nutné další vyšetřování příčin a nejsou uděleny žádné sankce. Jejich obsah v bioproduktech ovšem nesmí překročit stanovené MLR. Pokud MLR není pro danou látku stanovené, nesmí být v produktu obsaženo množství přesahující limit 0,01 mg/kg. Pozemky, které jsou zatíženy obsahem persistentních organických polutantů (POP) musí být vyloučeny z pěstování rizikových plodin. KO by měla stanovit nápravné opatření v podobě nařízení

vhodného čistícího osevního postupu a podnik s tímto handicapem zařadit na seznam rizikových podniků a produkci pravidelně vzorkovat.

2.3.4 Specifické látky vznikající přirozeným procesem

V případech, kdy se specifické látky zaměnitelné s některými rezidui pesticidů vyskytnou v bioproduktu přirozeným procesem – například při zpracování (sušení, zahřívání atd.), je možné takový produkt certifikovat, ale pouze za předpokladu řádného šetření a prokázání vzniku těchto látek přirozeným procesem. Mezi vhodné důkazy patří například vědecké studie, vyjádření kompetentních institucí a podobně. Nicméně v žádném případě nesmí obsah takových látek překročit hranici MRL.

2.3.5 Uvádění produktů živočišné následné produkce na trh

V případě kontaminovaného krmiva: pokud bylo krmivo použito *před tím*, než byl znám nález reziduí, může certifikační organizace upustit od omezení uvedení na trh mléka, vajec a masa, které pochází z těchto zvířat, pokud se ověří, že reziduum se v těchto produktech nevyskytuje nebo v případě, kdy kontaminace krmiva byla nezaviněná.

2.3.6 Kontaminace bioproduktů GMO

GMO produkty jsou podle článku 11 nařízení (EU) 2018/848 v ekologickém zemědělství zakázány:

1. GMO, produkty získané z GMO a produkty získané za použití GMO se nesmí používat v potravinách nebo krmivu ani jako potraviny, krmivo, pomocné látky, přípravky na ochranu rostlin, hnojiva, pomocné půdní látky, rozmnožovací materiál rostlin, mikroorganismy nebo zvířata v ekologické produkci.

2. Pro účely zákazu stanoveného v odstavci 1, pokud jde o GMO a produkty získané z GMO ve vztahu k potravinám a krmivu, mohou hospodářské subjekty vycházet z označení produktu přiloženého nebo poskytnutého podle směrnice 2001/18/ES, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1829/2003 (1) nebo nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1830/2003 (2) nebo z jakéhokoli jiného průvodního dokumentu přiloženého na základě uvedených předpisů.

Ekologický produkt může být certifikován jako bio za předpokladu, že koncentrace GMO je nižší než 0,9 % a pouze za podmínky, že výskyt této koncentrace je náhodný, či technicky nevyhnutelný.

2.3.7 Příklady postupu při zjištění nepovolené látky v bioproduktu.

Příklad 1:

Zjištění rezidua ze strany kontrolní organizace/orgánu – vzorek <akční limit Kontrolní organizace provede zrychlené šetření, pokud je vše v pořádku, zboží zůstane BIO. Pokud se během zrychleného šetření zjistí podezření na možné porušení, je nutné zboží pozastavit a provést řádné šetření.

Příklad 2:

Zjištění rezidua ze strany kontrolní organizace/orgánu – vzorek > akční limit. Kontrolní organizace provede řádné šetření, v případě kdy je zboží k dispozici a pokud KO uzná za vhodné, je odebrán vzorek k analýze. Případ se notifikuje v systému OFIS a čeká se na odpověď notifikovaného státu. Do té doby není možné uvádět zboží na trh s označením BIO. V případě, že jiný členský stát najde pochybení, zboží nesmí být na trh uvedeno jako BIO.

Příklad 3:

Přijde notifikace vzorek <akční limit – Kontrolní organizace provede zrychlené šetření, pokud je vše v pořádku, zboží zůstane BIO a v odpověď v systému OFIS je, že nedošlo

k porušení pravidel ekologické produkce. Pokud se během zrychleného šetření zjistí podezření na možné porušení, je nutné zboží pozastavit a provést řádné šetření.

Příklad 4:

Přijde notifikace vzorek> akční limit – Kontrolní organizace provede řádné šetření, pokud se neprokáže zavinění a původ zboží je v České republice, zboží může být uvolněno na trh jako BIO, popřípadě se notifikuje další stát. V případě prokázaného zavinění u některého z článků dodavatelsko-odběratelského řetězce dojde k decertifikaci zboží.

Příklad 5:

Zjištění rezidua při dovozech – vzorek <akční limit. Kontrolní organizace/orgán propustí zboží na trh v případě kdy jsou v pořádku veškeré dokumenty se zbožím související.

Příklad 6:

Zjištění rezidua při dovozech – vzorek> akční limit. Kontrolní organizace/orgán notifikuje stát původu a čeká na výsledky šetření.

3 Požadavky na zasílané informace v rámci podnětů na správní řízení:

3.1 Mezi hlavní důkazy, které KO předloží ministerstvu spolu s podnětem na správní řízení, patří:

- výsledky analýzy odebraných vzorků, včetně jejich zhodnocení (zejména z pohledu ne/překročení MRL);
- kvalitní fotodokumentace;
- vyjádření kontrolované osoby v případě pozitivního nálezu, jak ke kontaminaci došlo;
- evidence POR, případně účetní doklady o jejich nákupu;
- čísla a stavy okolních konvenčních pozemků, případně vč. fotodokumentace;
- evidence o čištění strojů, pokud je relevantní;
- popis nebo fotodokumentace aktuálního stavu oddělení dotčených ekologických pozemků od sousedících konvenčních pozemků.

3.2 Materiál musí obsahovat mimo jiné jasné stanovisko kontrolní organizace ve smyslu:

- zda se dle indicií jednalo o úmyslnou aplikaci nepovolených přípravků;
- jaký je dle KO zdroj kontaminace;
- zda bylo možné kontaminaci zabránit, nebo to bylo mimo možnosti kontrolovaného subjektu;
- zda byl nebo nebyl odebrán (*pozastaven*) certifikát.

Ministerstvo všechny získané podklady vyhodnotí a poté učiní konečné rozhodnutí, zda v daném případě bude nebo nebude zahájeno správní řízení.

4 Závěrečná ustanovení

- 4.1 Tento metodický pokyn byl zpracován ve spolupráci s ÚKZÚZ.
- 4.2 Metodický pokyn č. 7/2016 se zrušuje.
- 4.3 Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 1. 3. 2022

V Praze dne

10 -02- 2022

Ing. Petr Jílek
ředitel odboru environmentálního
a ekologického zemědělství
Ministerstvo zemědělství